

PIETRYČIŲ AZIJA

ES plėtoja glaudesnius ryšius su Pietryčių Azijos šalimis ir remia regioninę integraciją su Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN). ES yra stipri ekonominė veikėja Pietryčių Azijoje ir svarbi paramos vystymuisi teikėja, ji skatina stiprinti institucijas, puoselėti demokratiją, gerą valdymą ir žmogaus teises. ES yra susirūpinusi dėl regione kylančių geostrateginių problemų, pavyzdžiui, dėl ginčo Pietų Kinijos jūros klausimu ir aplinkosauginių problemų Mekongo paregionyje. Siekdama padėti kovoti su COVID-19 pandemija regione ir švelninti jos socialinį bei ekonominį poveikį, ES sutelkė daugiau kaip 800 mln. EUR vertės Europos komandos priemonių rinkinį.

Šioje informacijos suvestinėje aprašomas Pietryčių Azijos regionas. Taip pat žr. informacijos apie Pietų Aziją ([5.6.7](#)) ir apie Rytų Aziją ([5.6.8](#)) suvestines.

TEISINIS PAGRINDAS

- Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) V antraštinė dalis (ES išorės veiksmai);
- Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 206–207 straipsniai (prekyba) ir 216–219 straipsniai (tarptautiniai susitarimai);
- partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimai (PBS) (dvišaliai santykiai).

A. Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN)

1976 m. vasario mėn. Balyje vykusiame pirmajame ASEAN aukščiausiojo lygio susitikime dalyvavo Indonezija, Malaizija, Filipinai, Singapūras ir Tailandas, taip pat Brunėjaus Darusalamas, Vietnamas, Laosas, Kambodža ir Mianmaras. ASEAN laikosi griežtos nesikišimo- į savo narių vidaus reikalus politikos.

Sudėtingomis geopolitinėmis aplinkybėmis ES ir ASEAN yra vienodo požiūrio besilaikančios ir taisyklėmis grindžiamo daugiašališkumo principu pasitikinčios partnerės. Per keturis dešimtmečius ASEAN ir ES įtvirtino santykius, daugiausia prekybos ir ekonominių santykių srityje. Jos turi milžinišką aktyvesnio bendradarbiavimo potencialą, grindžiamą bendrais interesais ir bendromis vertybėmis.

ES yra strategiškai suinteresuota plėtoti Azijos regioninę integraciją ir siekia su pavienėmis ASEAN šalimis sudaryti partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus (PBS) ir laisvosios prekybos susitarimus (LPS). ES yra antroji pagal dydį ASEAN partnerė, kuriai tenka 13 proc. visos ASEAN pasaulinės prekybos. ASEAN yra trečioji pagal dydį ES partnerė už Europos ribų (po JAV ir Kinijos). Svarbiausias tikslas, kurio ir toliau siekia ES, – sudaryti ES ir ASEAN regionų laisvosios prekybos susitarimus.

Per 2020 m. birželio mėn. Hanojuje virtualiai vykusį 36-ąjį ASEAN aukščiausiojo lygio susitikimą daugiausia dėmesio skirta reagavimui į COVID-19 krizę, atsigavimui po pandemijos ir tolesniam bendradarbiavimui. Vadovai taip pat [ragino Pietų Kinijos jūroje elgtis santūriai ir jos nemilitarizuoti](#). Po aukščiausiojo lygio susitikimo 2020 m. liepos mėn. ES sutelkė daugiau kaip 800 mln. EUR vertės Europos komandos priemonių rinkinį, kad paremtų veiksmus šalių ir regionų lygmeniu ir taip spręstų neatidėliotą COVID-19 sveikatos krizę.

Parlamentas pritaria tam, kad ES ir ASEAN santykiai būtų perkelti į aukštesnį lygį – būtų sudaryta strateginė partnerystė, o siekiant stiprinti ES santykius su ASEAN šalių parlamentais būtų pradėtas EP ir AIPA^[1] tarpregioninis parlamentinis dialogas, kuris pagerintų parlamentinę diplomatiją.

B. Azijos ir Europos susitikimas (ASEM) ir Azijos ir Europos parlamentinės partnerystės (ASEP) susitikimas

14-asis Azijos ir Europos susitikimas (ASEM) vyko Madride 2019 m. gruodžio mėn. Jame buvo siekiama stiprinti ES ir Azijos ekonominį bendradarbiavimą, politinį dialogą ir skatinti žmonių tarpusavio ryšius.

10-asis Azijos ir Europos parlamentinės partnerystės (ASEP) susitikimas su partneriais vyko 2018 m. rugsėjo mėn. Briuselyje. Per jį buvo pabrėžta, kad reikia imtis veiksmingų ir skubių veiksmų sprendžiant klimato kaitos, bendradarbiavimo saugumo srityje, prekybos santykių ir žmogaus teisių klausimus. JAV pasitraukus iš Paryžiaus susitarimo ypač gerai suprasta, kokie svarbūs Azijos ir Europos santykiai ir daugiašališkumas siekiant laikytis taisyklėmis grindžiamos pasaulio tvarkos – jos siekiant reikia užtikrinti didesnę darbo metodų skaidrumą. 11-ąjį Azijos ir Europos parlamentinės partnerystės susitikimą (ASEP-11) numatyta surengti 2021 m. Pnompenyje, Kambodžoje.

C. Indonezija

Indonezija yra G 20 narė ir trečioji pagal dydį demokratinė valstybė pasaulyje ir didžiausia šalis, kurioje daugumą sudaro musulmonai. Indonezija tampa vis svarbesne ES partnere.

2020 m. balandžio mėn. Indonezijoje įvyko prezidento, parlamento ir regioniniai rinkimai. Pirmą kartą šie rinkimai vyko vienu metu. Pagal galutinius rinkimų rezultatus antrai prezidento kadencijai buvo išrinktas Joko Widodo (Indonezijos demokratinė partija). Regioninius rinkimus planuojama surengti 2020 m. gruodžio mėn. Per juos visoje šalyje bus renkami 9 gubernatoriai, 224 regentai ir 37 merai. Per COVID-19 krizę susvyravo Joko Widodo kaip vadovo vaidmuo ir visuotinis populiarumas. Administracija, pasitelkdama užsienio ir privačias investicijas, pirmenybę teikia infrastruktūros plėtrai. Vis dėlto, formuojant artimiausio laikotarpio politiką daugiausia dėmesio skiriama pandemijos suvaldymui ir ekonomikos gaivinimui. 2020 m. spalio mėn. Indonezija priėmė prieštarigai vertinamą bendrąjį darbo vietų kūrimo įstatymą, kuris, vyriausybės teigimu, pritrauks investicijų, tačiau šiuo metu jis nagrinėjamas konstituciniame teisme dėl jo galimo poveikio aplinkai ir darbo teisėms. Indonezijos ekonomiką remia stiprus privatusis sektorius. Tikimasi, kad 2018-2022 m. laikotarpiu Indonezijos BVP augs maždaug 5 proc. per metus. Tačiau dėl COVID-19 pandemijos

---

[1]AIPA – ASEAN tarpparlamentinė asamblėja.

padarinių vyriausybė peržiūrėjo savo prognozes ir jas sumažino, numatydama nuo 1,1 proc. nuosmukio iki 0,2 proc. augimo.

ES ir Indonezijos santykiai grindžiami 2014 m. partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimu. 2020 m. vasario mėn. Džakartoje ES surengė ketvirtąjį Jungtinio komiteto posėdį, kuriame daugiausia dėmesio skirta pastarojo meto politiniams ir ekonominiams pokyčiams, PBS įgyvendinimui, sektorių bendradarbiavimui ir ES ir ASEAN santykiams. Vadovai pakartojo savo įsipareigojimą laikytis Paryžiaus susitarimo, kuriuo siekiama stiprinti ir spartinti bendradarbiavimą aplinkos, gamtos išteklių, klimato politikos, medienos teisėtumo ir žiedinės ekonomikos srityse. Kadangi alyvpalmių aliejus tebėra opus klausimas Indonezijai (ji yra didžiausia pasaulyje alyvpalmių aliejaus gamintoja ir pateikė skundą PPO dėl ES biokuro politikos), vadovai ragino sertifikuoti tvarią gamybą ir atsakingą prekybą.

Devintajame derybų dėl visapusiško ES ir Indonezijos laisvosios prekybos susitarimo raunde, vykusiame 2019 m. gruodžio mėn. Briuselyje, buvo svarstomi įvairių sričių, visų pirma prekybos prekėmis, paslaugomis, investicijų ir kilmės taisyklių, klausimai. Dėl COVID-19 krizės 2020 m. birželio mėn. ES ir Indonezija surengė virtualių derybų rundą daugumoje derybų grupių. ES yra trečioji pagal dydį Indonezijos prekybos partnerė, bendra šios prekybos vertė 2019 metais viršijo 30 mlrd. EUR. 2017 m. ES Indonezijoje investavo 33,1 mlrd. EUR. 2020 m. spalio mėn. buvo virtualiai surengtas penktasis ES ir Indonezijos dialogas saugumo politikos klausimais. ES ir Indonezija aptarė kovą su terorizmu ir smurtiniu ekstremizmu, kovą su narkotikais, taikos palaikymą, jūrų saugumą, kibernetinį saugumą, ginklų neplatinimą ir nelaimių valdymą.

2019 m. spalio 24 d. Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl siūlomo baudžiamojo kodekso Indonezijoje, pagal kurį leidžiama diskriminacija dėl lyties, religijos ir seksualinės orientacijos, taip pat mažumų diskriminacija. Ji palankiai įvertino prezidento J. Widodo sprendimą atidėti tokio kodekso priėmimą – toks sprendimas buvo priimtas po visą šalį apėmusių didelio masto protestų, kuriuose dalyvavo tūkstančiai žmonių.

D. Mianmaras

Nuo tada, kai Mianmaras pradėjo atkurti demokratiją ir atsiverti pasauliui, ES yra aktyviai perėjimą prie demokratijos palaikanti partnerė, esanti pirmose tarptautinės bendruomenės gretose atkuriant bendradarbiavimą su šia valstybe. Dėl dešimtmečius trukusios tarptautinės izoliacijos ir sankcijų nebuvo sudaryta jokie oficialaus pagrindu susitarimo. 2016 m. Taryba patvirtino santykių su Mianmaru strategiją.

Nuo 2015 m. rinkimų, kuriuos ES stebėjo dalyvaujant Europos Parlamentui, toliau vykdomos demokratinės reformos. Aung San Suu Kyi pradėjo eiti valstybės patarėjos, užsienio reikalų ministrės ir prezidento kanceliarijos ministrės pareigas, kurios jai suteikė realių vykdomųjų įgaliojimų. Mianmaro Konstitucija, kurią 2008 m. parengė karinė vyriausybė, riboja naujosios vyriausybės veiksmus. Mianmारे iki šiol vyksta 1948 m. prasidėjęs pilietinis karas. 2015 m. spalio mėn. susitarta dėl paliaubų, tačiau daug etninių sukilėlių grupuočių jų nepasirašė.

Paskutiniai visuotiniai rinkimai vyko 2020 m. lapkričio 8 d. Aung San Suu Kyi valdančioji Nacionalinė demokratijos lyga (NLD) laimėjo pakankamai vietų parlamente, kad

sudarytų naują vyriausybę, nors opozicija, remiama Mianmaro kariuomenės, apkaltino vyriausybę pažeidimais.

ES yra stipri ekonominė partnerė ir paramos vystymuisi teikėja, skatinanti demokratijos kūrimą ir institucijų stiprinimą. Ji skyrė Mianmarui 688 mln. EUR 2014-2020 m. laikotarpiui. 2019 m. abiejų partnerių bendra prekybos apimtis siekė 3,4 mlrd. EUR. Mianmarui, kaip mažiausiai išsivysčiusiai šaliai, taikoma prekybos iniciatyva „Viskas, išskyrus ginklus“ (VIG) pagal bendrąją lengvatinių muitų tarifų sistemą (BLS), pagal kurią įmonės į ES rinką gali be muitų ir kvotų eksportuoti visus produktus, išskyrus ginklus ir šaudmenis.

Mianmaras taip pat turi suvaldyti didėjančią įtampą tarp bendruomenių. 2020 m. rugpjūčio 21 d. atnaujintas ketvirtasis Sąjungos taikos konferencijos arba vadinamosios 21-ojo amžiaus Panglono konferencijos susitikimas. Konferencijos tikslas – išspręsti karinių ir etninių sukilėlių grupių konfliktus, transformuojant visos šalies susitarimą dėl paliaubų į ilgalaikį susitarimą.

2020 m. spalio mėn. buvo surengtas šeštasis ES ir Mianmaro dialogas žmogaus teisių klausimais. ES ir Mianmaras aptarė padėtį Rachinų, Kačinų ir Šanų valstijose, galimybes teikti humanitarinę pagalbą ir šalies viduje perkeltų asmenų padėtį, taip pat atsakomybės už įtariamus žmogaus teisių pažeidimus, pagrindinių teisių ir laisvių, ekonominių, darbo ir socialinių teisių, moterų teisių ir bendradarbiavimo žmogaus teisių klausimais daugiašaliuose forumuose klausimus. Be to, ES dar kartą patvirtino tvirtai remianti Mianmaro perėjimą prie demokratijos, visų pirma vykdant taikos ir susitaikymo procesą.

Esama nemažų žmogaus teisių problemų, svarbiausia jų – rohinjų mažumos persekiojimas Rachinų valstijoje. Nuo 2017 m. rugpjūčio mėn. daugiau kaip 800 000 rohinjų, siekdami išvengti persekiojimų Mianmare, pabėgo į Bangladešą. 2019 m. rugpjūčio mėn. tūkstančiai pabėgėlių atmetė Bangladešo, Mianmaro ir JT bandymus gražinti juos į tėvynę saugumo sumetimais.

Parlamentas savo 2019 m. rugsėjo 19 d. rezoliucijoje pasmerkė rohinjų žmogaus teisių pažeidimus. 2019 m. lapkričio mėn. Gambija, remdamasi JT konvencija dėl genocido, pateikė ieškinį Mianmarui Tarptautiniame Teisingumo Teisme (TTT). 2019 m. gruodžio mėn. Aung San Suu Kyi atvyko į Tarptautinį Teisingumo Teismą, atmetė įtarimus dėl ketinimo vykdyti genocidą ir gynė Mianmaro ginkluotąsias pajėgas (Tatmadaw). 2020 m. sausio mėn. Tarptautinis Teisingumo Teismas įpareigojo taikyti laikinąsias priemones, pagal kurias reikalaujama, kad Mianmaras sustabdytų smurtą Rachinų valstijoje ir išsaugotų galimo genocido įrodymus.

E. Filipinai

2016 m., gavęs 39 proc. balsų, prezidento rinkimus laimėjo Rodrigo Duterte. Jis patvirtino prieštaringas kovos su prekyba narkotikais priemones, be kita ko, „šauti siekiant nužudyti“ nurodymus, dėl kurių buvo sunkiai pažeidžiamos žmogaus teisės. Prezidentas R. Duterte pakeitė Filipinų užsienio politiką ir kuria naują aljansą su Rusija ir Kinija, nepaisydamas ginčo dėl Pietų Kinijos jūros ir to, kad Filipinai yra viena iš skundą šiame ginče pateikusių ASEAN valstybių. ASEAN ir Kinija bando derėtis dėl Elgesio kodekso, tačiau derybos per COVID-19 krizę buvo sustabdytos.

2017 m. gegužės mėn. R. Duterte paskelbė karinę padėtį Mindanao saloje iki 2019 m. pabaigos, visų pirma dėl vadinamosios Islamo valstybės (IS) kovotojų buvimo Maravio mieste ir kituose miestuose, kurių gyventojų dauguma yra musulmonai. Islamo valstybė prisiėmė atsakomybę už išpuolius, įvykdytus 2019 m. rugsėjo mėn. pietinėje Filipinų dalyje. Ilgus metus ES rėmė Mindanao taikos procesą ir palankiai įvertino 2019 m. pradžioje taikiai vykdytą referendumą. ES tebėra įsipareigojusi įvairiomis priemonėmis remti Mindanao esantį Bangsamoro autonominį regioną.

Remiantis keletu apklausų, didžioji Filipinų gyventojų dauguma pritaria vyriausybės darbui kontroliuojant COVID-19 plitimą ir jos pastangoms padėti darbo netekusiems asmenims. Pasitikėjimo R. Duterte reitingas kyla, o kiti prezidento rinkimai Filipinuose vyks 2022 m. gegužės mėn.

ES vis didesnę susirūpinimą kelia žmogaus teisių pažeidimai, visų pirma neteisminės egzekucijos, susijusios su „karu su narkotikais“ ir 2020 m. liepos mėn. priimtu Kovos su terorizmu įstatymu. Kadangi Filipinai nuo 2014 m. gruodžio mėn. naudojami ES bendrosios lengvatų sistemos (BLS +) teikiamomis prekybos lengvatomis, 2019 m. birželio mėn. Ženevoje vykusioje TDO konferencijos 108-ojoje sesijoje ES priminė Filipinams jų įsipareigojimą ratifikuoti ir įgyvendinti tarptautines konvencijas dėl žmogaus ir darbuotojų teisių, kaip nustatyta BLS + susitarime.

2011 m. ES ir Filipinai pasirašė partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą (PBS), kuris įsigaliojo 2018 m. kovo mėn. 2020 m. sausio 28 d. [pirmasis jungtinis komitetas](#) susitiko Briuselyje ir įsteigė tris specializuotus pakomitečius: Vystomojo bendradarbiavimo, Prekybos, investicijų ir ekonominio bendradarbiavimo ir Gero valdymo, teisinės valstybės principų ir žmogaus teisių.

Jungtinis komitetas sudaro galimybes Filipinams ir ES visapusiškai išnaudoti bendradarbiavimo įvairiuose sektoriuose potencialą, kad dvišaliai santykiai pereitų į aukštesnį lygį ir būtų stiprinami abipusiais interesais ir pagarba grindžiami ryšiai.

ES yra svarbi paramos Filipinams teikėja, skyrusi 325 mln. EUR 2014-2020 m. laikotarpiui. Prioritetinės tokios paramos sritys – teisinė valstybė ir integracinis augimas. ES ir Filipinų dvišalės prekybos prekėmis apimtis 2019 m. sudarė 14,9 mlrd. EUR ir ES yra ketvirtoji pagal dydį Filipinų prekybos partnerė. Derybos dėl ES ir Filipinų laisvosios prekybos susitarimo pradėtos 2015 m. gruodžio mėn., o pirmasis jų raundas vyko 2016 m. gegužės mėn. Derybose aptariami įvairūs klausimai, be kita ko, tarifai, netarifinės prekybos kliūtys, prekyba paslaugomis ir investicijos, taip pat viešųjų pirkimų prekybos aspektai, intelektinė nuosavybė, konkurencija ir tvarus vystymasis.

2020 m. rugsėjo 17 d. rezoliucijoje Parlamentą paragino ES ir valstybes nares aktyviai paremti rezoliucijos priėmimą JT Žmogaus teisių taryboje. Rezoliucijoje Komisija taip pat paraginta laikinai sustabdyti prekybos lengvatų Filipinams taikymą, nes šalis nesilaiko žmogaus teisių paisymo sąlygų.

F. Vietnamas

ES ir Vietnamo santykiai grindžiami 2016 m. patvirtintu partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimu. 2014-2020 m. laikotarpiu iš viso skirta 400 mln. EUR, daugiausia dėmesio teikiant geram valdymui, energetikai ir klimato kaitai, ypač Mekongo deltoje.

Vietnamas tebėra politinės laisvės neturinti vienpartinė valstybė, nors ji yra vienas iš sėkmingiausių nuo žlugusios komunistinės ekonomikos sistemos prie atviros į rinką orientuotos ekonomikos perėjusių šalių pavyzdžių. Vietnamas yra viena iš sparčiausiai augančių ASEAN šalių, 2010–2020 m. laikotarpiu užregistruotas vidutiniškas 7 proc. BVP augimo lygis. 2019 m. ES ir Vietnamo prekybos prekėmis vertė siekė 45,5 mlrd. EUR, o ES tiesioginių užsienio investicijų srautas Vietname 2018 m. siekė 7,4 mlrd. EUR.

2020 m. vasario 12 d. Parlamentas pritarė ES ir Vietnamo laisvosios prekybos susitarimui (LPS) ir investicijų apsaugos susitarimui. ES ir Vietnamas ratifikavo laisvosios prekybos susitarimą 2020 m. birželio 8 d. (jis įsigaliojo 2020 m. rugpjūčio 1 d.). LPS numatoma nedelsiant panaikinti 65 proc. muitų tarifų, taikomų ES eksportui į Vietnamą, ir 71 proc. tokių muitų tarifų, taikomų importui iš Vietnamo. ES ir Vietnamo investicijų apsaugos susitarimą dar turės ratifikuoti atskiros ES valstybės narės.

2019 m. kovo 4 d. Briuselyje įvyko aštuntasis ES ir Vietnamo dialogo žmogaus teisių klausimais raundas. Buvo diskutuojama saviraiškos laisvės, mirties bausmės ir kibernetinio saugumo klausimais. 2019 m. spalio 17 d. ES ir Vietnamas pasirašė Susitarimą dėl dalyvavimo bendrųjų sąlygų, kad būtų nustatytas Vietnamo dalyvavimo ES krizės valdymo operacijose teisinis pagrindas.

G. Tailandas

ES ir Tailando partnerystė grindžiama 1980 m. bendroju susitarimu. Šalys derybas dėl partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS) užbaigė 2013 m. kovo mėn., bet po 2014 m. karinio perversmo šis procesas buvo sustabdytas. 2019 m. spalio 14 d. Taryba patvirtino išvadas, siekdama palaipsniui vėl stiprinti politinius santykius. Nuo tada palaipsniui daroma pažanga rengiantis laiku pasirašyti PBS, kuris labai sustiprintų ES ir Tailando bendradarbiavimą. Kartu taip pat imamasi veiksmų siekiant atnaujinti derybas dėl plataus užmojo ir visapusiško LPS.

ES yra trečioji pagal dydį Tailando eksporto rinka, Tailandas yra vienas iš pagrindinių ES prekybos partnerių ASEAN. 2019 m. dvišalės prekybos vertė sudarė 33,1 mlrd. EUR. 2019 m. spalio 16 d. Briuselyje įvyko 14-asis ES ir Tailando vyresniųjų pareigūnų susitikimas siekiant apsvarstyti prekybos, migracijos, bendradarbiavimo, klimato kaitos ir žmogaus teisių klausimus.

Tailandas yra konstitucinė monarchija, tačiau nuo 2014 m. gegužės 22 d. šalį valdo karinė chunta. Karinė valdžia, įvedusi karinę padėtį, nuslopino opoziciją ir gaunama pranešimų apie žmogaus teisių pažeidimus. 2016 m. pabaigoje mirė karalius Bhumibol Adulyadej. Karalius Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun karūnuotas 2019 m. gegužės mėn., nors valdymą perėmė jau prieš dvejus metus.

2019 m. kovo 24 d. visuotinius rinkimus, girdintis kalboms apie manipuliavimą, nepakankamą informavimą ir neatitikimus rinkėjų aktyvumo požiūriu, laimėjo karinę chuntą remianti partija. Buvęs kariuomenės vadas (2014 m.) Prayuth Chan-ocha 2019 m. birželio mėn. paskirtas ministru pirmininku. Prayuth Chan-ocha jau yra buvęs ministru pirmininku 2014–2019 m. valdant Nacionalinei taikos ir tvarkos tarybai (NCPO). Nors chuntos valdymas oficialiai baigėsi 2019 m. birželio mėn., kariuomenė vis dar daro didelį poveikį vyriausybei.

Per Tailande vykstančius protestus prieš ministro pirmininko Prayut Chan-ocha vyriausybę buvo, be kita ko, reikalaujama reformuoti Tailando monarchiją, kuri neturi precedento šiuolaikiniame pasaulyje. Pirmąją protestų bangą 2020 m. vasario 23 d. sukėlė Konstitucinio Teismo sprendimas išformuoti Pažangios ateities partiją – jaunimo mėgstamą opozicinę partiją. Pažangios ateities partija po 2019 m. kovo mėn. rinkimų gavo trečią vietą Atstovų Rūmuose ir pastaraisiais mėnesiais tapo aktyviausia opozicine partija. 2020 m. spalio 15 d. Tailando vyriausybė paskelbė nepaprastąją padėtį, bandydama nutraukti protestus, pasilikdama teisę įvesti komendanto valandą ir karinę padėtį.

2017 m. vasario mėn. chunta pradėjo taikos derybas su sukilėliais pietinėse musulmoniškose provincijose. 2020 n. sausio 21 d. Kvala Lumpūre Tailandas pradėjo taikos procesą su sukilėlių grupe *Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani* (BRN) iš pietų Tailando. Derybose tarpininkavo Malaizija.

Parlamentas priėmė rezoliucijas dėl žmogaus teisių, migrantų darbuotojų ir darbo teisių Tailande.

H. Kambodža

ES santykiai su Kambodža prasidėjo sudarius 1977 m. bendradarbiavimo susitarimą. ES yra didžiausia paramos šaliai teikėja, 2014-2020 m. laikotarpiu skyrusi 410 mln. EUR valdymui, teisinės valstybės principo laikymuisi ir Raudonųjų khmerų nusikaltimus nagrinėjančiam tribunolui remti. Dėl metų metus trukusio pilietinio karo Kambodža tapo viena iš neturtingiausių Pietryčių Azijos valstybių. Po 1991 m. Paryžiaus taikos susitarimų Kambodža 1993 m. priėmė Konstituciją, kurioje buvo sudėti liberalios daugiapartinės demokratiškos valstybės, reguliariai rengiančios rinkimus, pamatai. 2018 m. vasario 26 d. Taryba priėmė išvadas dėl Kambodžos, atsižvelgdama į politinius pokyčius ir toliau blogėjančią padėtį demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir teisinės valstybės srityse.

2018 m. liepos 29 d. visuotinius rinkimus laimėjo ministras pirmininkas Hun Sen ir jo valdančioji Kambodžos liaudies partija (KLP), tačiau opozicija teigė, kad laisvas ir sąžiningas rinkimų procesas nebuvo užtikrintas. 2017 m. rugsėjo mėn. buvo suimtas opozicijos lyderis, Kambodžos nacionalinio gelbėjimo partijos (CNRP) vadovas Kem Sokha. Buvęs CNRP vadovas Sam Rainsy nuo 2015 m. yra savanoriškoje tremtyje. Kambodžos nacionalinio gelbėjimo partija likviduota 2017 m. lapkričio mėn. Nors Kemo Sokhos namų areštas buvo panaikintas 2019 m. lapkričio mėn., jam toliau taikoma teismo priežiūra, jis bus teisiamas dėl valstybės išdavimo ir jam draudžiama užsiimti bet kokia politine veikla. Pranešama, kad 2020 m. rugsėjo mėn. ministras pirmininkas Hun Sen teigė, kad Kemo Sokhos teismo bylos nagrinėjimas gali tęstis iki ketverių metų, o tai reiškia, kad per 2022 m. vietos rinkimus arba 2023 m. nacionalinius rinkimus ji dar gali būti nebaigta.

2020 m. vasario mėn. Komisija dėl sunkių ir sistemingų Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte įtvirtintų žmogaus teisių principų pažeidimų nusprendė atšaukti dalį pagal prekybos sistemą „Viskas, išskyrus ginklus“ Kambodžai suteiktų muitų tarifų lengvatų. Atitinkamas reglamentas įsigaliojo 2020 m. balandžio 25 d. ir pradėtas taikyti 2020 m. rugpjūčio 12 d. Kambodžos ekonomika yra priklausoma nuo tarptautinės pagalbos ir drabužių eksporto ir jautriai reaguoja į darbo sąnaudų pokyčius. Muitų tarifų

lengvatų panaikinimas ir jų pakeitimas standartiniais ES tarifais daugiausia susijęs su drabužių ir avalynės gaminiais. Atšaukta maždaug penktadalis arba 1 mlrd. EUR vertės Kambodžos metinio eksporto į ES.

2017 m. rugsėjo mėn. Parlamentas priėmė rezoliuciją, kurioje Kambodžos vyriausybė raginama nutraukti politiškai motyvuotą Kemo Sokhos baudžiamąjį persekiojimą. 2018 m. rugsėjo mėn. jis priėmė dar vieną rezoliuciją, kurioje paragino panaikinti visus Kemui Sokhai pateikiamus kaltinimus ir nedelsiant paleisti jį į laisvę.

I. Singapūras

ES ir Singapūras labai glaudžiai bendradarbiauja verslo, mokslo ir technologijų srityse. 2019 m. vasario 13 d. ES ir Singapūras ratifikavo tris naujos kartos susitarimus: ES ir Singapūro partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą (ESSPBS), ES ir Singapūro laisvosios prekybos susitarimą (ESSLPS) ir ES ir Singapūro investicijų apsaugos susitarimą (ESSIPS). Pakeistas LPS su Singapūru įsigaliojo 2019 m. lapkričio 21 d. Šiais susitarimais siekiama paskatinti abiejų šalių politinius, ekonominius ir prekybos ryšius ir pagal juos abi šalys labai sumažins muitų tarifus. Daugelyje sektorių bus panaikintos techninės ir netarifinės prekybos prekėmis kliūtys.

ES yra trečioji pagal svarbą Singapūro prekybos partnerė. 2019 m. ES ir Singapūro prekyba prekėmis siekė 47 mlrd. EUR. Singapūre Europa investuoja daugiausiai iš visų Azijos šalių, 2017 m. Europos tiesioginių užsienio investicijų srutai čia sudarė 227 mlrd. EUR. Savo ruožtu Singapūras yra trečias pagal dydį Azijos investuotojas ES. Singapūre visuotiniai rinkimai vyko ne 2021 m. balandžio mėn., kaip buvo numatyta pradžioje, o 2020 m. liepos 10 d., sudarant sąlygas ministrui pirmininkui Lee Hsienui Loongui ir jo vyriausybei susidoroti su dabartine COVID-19 grėsme ir jos keliamais ekonominiais iššūkiiais. Lee Hsien Loong ir jo Tautos judėjimo partija (PAP) Parlamente gavo 83 vietas iš 93, o didžiausia opozicijos grupė, Darbininkų partija, pasiekė geriausių savo rezultatų ir laimėjo 10 vietų. PAP niekada nėra pralaimėjusi rinkimų ir vadovauja miestui valstybei nuo 1959 m. Ministras pirmininkas Lee Hsien Loong jau seniai sakė, kad perduos valdžią prieš jam sueisiant 70 metų, o tai bus 2022 m. Jo postą turėtų perimti Lee Hsien Loongo pavaduotojas finansų ministras Heng Swee Keat.

ES ir Parlamentas remia pilietinės visuomenės darbą, tačiau jie tvirtai ragina panaikinti mirties bausmę.

J. Brunėjaus Darusalamas

Valstybę valdo Brunėjaus sultonas Hassanal Bolkiah, palaipsniui vis daugiau atsakomybės prisiima ir princas Billah Bolkiah. Politinio liberalizmo Brunėjaus Darusalame nėra. 2014 m. buvo reformuotas baudžiamasis kodeksas, į jį įtraukiant naują šariatą pagrįstą požiūrį. 2019 m. balandžio mėn. priimtas naujas baudžiamasis kodeksas, kuriuo nustatytos naujos bausmės, pvz., už homoseksualius lytinius santykius ir svetimavimą numatoma mirties bausmė užmėtant akmenimis ir už vagystę – galūnių nukirtimas. Po tarptautinių protestų Brunėjus pratęsė mirties bausmės moratoriumą.

ES aktyviai stiprina savo santykius su Brunėjumi, tačiau bendrasis susitarimas vis dar nesudarytas. Šiuo metu vyksta derybos dėl ES ir Brunėjaus partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo, kuris apims įvairias politines ir ekonomines

sritis. Santykiai daugiausia palaikomi per ASEAN. 2018 m. ES buvo penkta pagal dydį Brunėjaus prekybos prekėmis, kurios bendra vertė – 740 mln. EUR, partnerė. ES ir Brunėjaus prekyba daugiausia susijusi su mašinomis, motorinėmis transporto priemonėmis ir cheminėmis medžiagomis.

2019 m. balandžio 18 d. rezoliucijoje Parlamentas griežtai pasmerkė Šariato baudžiamojo kodekso įsigaliojimą. Jis pakartojo smerkiantis mirties bausmę ir pabrėžė, kad Šariato baudžiamojo kodekso nuostatos pažeidžia Brunėjaus įsipareigojimus pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę.

K. Laosas (Laoso Liaudies Demokratinė Respublika, Laoso LDR)

ES ir Laoso santykiai grindžiami 1997 m. bendradarbiavimo susitarimu. 2016–2020 m. laikotarpiui ES skyrė daugiau nei 500 mln. EUR Laoso aštuntajam nacionaliniam socialinės ir ekonominės plėtros planui, kuriame daugiausia dėmesio skiriama sparčiam ekonomikos augimui užtikrinti siekiant bendro tikslo iki 2020 m. apleisti mažiausiai išsivysčiusių šalių (MIŠ) gretas. Už vystymąsi atsakingas Komisijos narys Neven Mimica 2019 m. rugsėjo mėn. vyko į Laosą. Vizito tikslas – stiprinti santykius ir aptarti tokias temas, kaip mityba, geras valdymas ir parama prekybai.

Laosas yra vienpartinė valstybė. Laoso revoliucinė liaudies partija (LPRP) yra valdžioje nuo pilietinio karo pabaigos 1975 m. ir tvirtai valdo šalį be jokios opozicijos, galinčios jai prieštarauti. Kitus šalies nacionalinius rinkimus planuojama surengti 2021 m. Laosas, norėdamas pritraukti daugiau investicijų, stiprina savo santykius su Kinija ir ASEAN. Įvykdžius ekonomines reformas ekonomika pradėjo tvariai augti (nuo 2014 m. ji augo daugiau nei 7 proc. kasmet). Dėl COVID-19 pandemijos kilo naujų iššūkių reformuotai darbotarkei, o tai labai paveikė ekonomikos augimą, kuris 2020 m. sumažės nuo -0,6 iki -2,4 proc.

Nepaisant ekonominių reformų, šalis vis dar skurdi ir priklausoma nuo tarptautinės pagalbos. Laosui, kaip vienai iš mažiausiai išsivysčiusių šalių, taikoma ES prekybos sistema „Viskas, išskyrus ginklus“. 2019 m. ES ir Laoso bendra prekybos apimtis siekė 380 mln. EUR.

ES ypač daug dėmesio skiria žmogaus teisių padėčiai, be kita ko, žmonių, perkeltų dėl didžiulės užtvankos statybos Mekonge, padėčiai. 2019 m. kovo mėn. Vientiane surengtas devintasis metinis ES ir Laoso Liaudies Demokratinės Respublikos dialogas žmogaus teisių ir valdymo klausimais. 2019 m. birželio mėn. Ženevoje vykusioje TDO konferencijos 108-ojoje sesijoje ES ragino Laosą spręsti seksualinio vaikų išnaudojimo problemą.

L. Malaizija

2015 m. gruodžio mėn. ES ir Malaizija užbaigė derybas dėl partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo. Malaizijos prašymu, po septynių derybų raundų, 2012 m. balandžio mėn. buvo sustabdytos derybos dėl ES ir Malaizijos laisvosios prekybos susitarimo. ES yra trečioji pagal dydį Malaizijos prekybos partnerė ir viena iš didžiausių jos užsienio investuotojų: 2017 m. ES investicijų srautai į šalį viršijo 24,5 mlrd. EUR. 2019 m. ES ir Malaizijos bendra prekyba prekėmis siekė 36,6 mlrd. EUR. 2019 m. Malaizijos BVP augimas siekė 4,5 proc., tačiau 2020 m. ekonomikos augimą pristabdė COVID-19 pandemija.

2019 m. kovo mėn. pabaigoje Komisija paskelbė, kad, remiantis Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyva, kurioje nustatytas tvarus 32 proc. bioenergijos tikslas, alyvpalmių aliejaus naudojimas transporto degaluose turėtų būti laipsniškai nutrauktas. Tiek Indonezija, tiek Malaizija protestavo ir pateikė skundus Pasaulio prekybos organizacijai (PPO). ES teigia, kad dėl palmių aliejaus gamybos sunaikinama itin daug miškų. Tačiau Malaizija primygtinai tvirtina, kad ji nuolat didina alyvpalmių aliejaus pramonės tvarumą. Malaizija, kuri yra antra pagal dydį pasaulyje alyvpalmių aliejaus gamintoja, dalyvavo Indonezijos byloje kaip trečioji šalis, taip rodydama solidarumą su Indonezija. Malaizijos Nacionalinio fronto (Barisan Nasional, BN) koalicija, kuriai priklauso Jungtinė nacionalinė Malaizijos organizacija (UNMO), 2018 m. gegužės mėn. pirmą kartą pralaimėjo visuotiniuose rinkimuose. Ministras pirmininkas ir „Vilties aljanso“ vadovas Mahathir Mohamad pakeitė Najibą Razaką, kuriam gresia dvylika metų kalėjimo ir kuris laukia apeliacinio skundo nagrinėjimo. 2019 m. lapkričio mėn. opozicinė Nacionalinio fronto (BN) koalicija laimėjo papildomus rinkimus ir ministro pirmininko Mahathiro Mohamado administracija žlugo. Remiant UMNO, 2020 m. kovo mėn. karalius Abdullah priėmė Jungtinės čiabuvių partijos (PPBM) pirmininko Muhyiddino Yassino, kaip naujajai Perikatan Nasional (PN) koalicijai vadovausiančio ministro pirmininko, priesaiką. Tačiau 2020 m. spalio 13 d. opozicijos lyderis Anwar Ibrahim susitiko su karaliumi, siekdamas įrodyti, kad turi įtikinamą parlamentinę daugumą, kad sudarytų naują vyriausybę, ir paragino ministrą pirmininką Muhyiddiną Yassiną atsistatydinti.

Europos Parlamentas pasmerkė mirties bausmę, LGBTI asmenų teisių nepaisymą ir visuomenės nepasitenkinimo slopinimą, taip pat taikios saviraiškos, įskaitant viešas diskusijas, stoką.

Jorge Soutullo / Andreas Striegnitz
11/2020

